

Възникнали по стил стенописи, датирани около 1225–1230 г., се намират и в Соулн. Това са изобразяванията на св. Четиридесет Севастийски мъченици в южния кораб на църквата „Ахиропитос“<sup>75</sup> (днес „Св. Параскева“). Ако отново се обърнем към историята, ще видим, че след победата си над деспот Теодор Комнин-Ангел при Клокотница цар Иван Асен II утвърждава в Соулн властта на друг свой зет — Мануил-Ангел и посещава и обдарява редица светоторски манастири<sup>76</sup>. Дали при своето минаване през Соулн той е обдарил и там някои храмове, или, което е по-вероятно, харесал изобразяванията на своите покровители в Клокотнишката битка — Четиридесетте Севастийски мъченици, е показан в двора си зорграф биха могли да бъдат поканени още от Йоаким, който да устатановим. Соулнски зорграфи биха могли да бъдат поканени още от Йоаким, който на връщане от Атон, където е постриган за монах, ще е минал през Соулн. Трябва още веднъж да изтъкнем българските надписи в ивановската църква „Архангел Михаил“ и в търновската „Св. апостоли Петър и Павел“, както и наличието на „с“, които характеризират източнобългарския правопис в най-старите мигелешки надписи.

От мозайките на църква № 5 на хълма Трапезица в Търново днес на място не е останало нищо. Фрагменти се намират в Народния археологически музей, София. За частите те са публикувани в 1924 г. от К. Минтев<sup>77</sup>, който подробно се спира на техните стилови белези. Той отбелязва богатата цветова палитра на мозайките, вклучващата по няколко нюанса за всеки цвят, който обхваща общо около 35 различни тона. Мозайките са имали златен фон. Твърде малките по размер фрагменти и тъй не са дали възможност да бъде разгледана тяхната декоративна система или иконографията им. Не е било възможно и изследването на общите форми, рисунъка, драпировката и моделировката на дрехи и фигури. Минтев отбелязва, че при едрите петна изпълнение то е било по-тъмно, но затова пък при главите и лицата то е почти свършено. В стилистична и ретроупирателно черно-бяло изобразяване от тези мозайки, на което Минтев описва цветовете: тъмнолила контур за косата, кафява — за овал на лицето, тъмночервена смята — за очертанията на очите и носа, докато другите черти са набелязани с мека, следваща контура маслиненозелена линия. Плътта е бледожълтеникава или бледорозова. Моделировката е осъществена чрез меки преходи. Сенките са в зелено, с много отенъци (Минтев отбелязва 7–8 полутона при зелените мозайчни кубчета). Той дава подробно и съставя на отделните камъчета: смята, глина, мрамор, шифер, крета, вапник, като естествени цветове на различните камъни обогатяват цветната палитра. Тази палитра вклучва синьо — ултрамарин и пруско синьо, кафяво, пурпурнолилаво, виенокафеникаво, тъмнокораловочервено, бледорозово и бледожълто, маслиненозелено, две черни — бистащо и матово, сиво-черно за контурите и две керемиденочервени. Той констатира наличието на съпоставки на допълнителни тонове и неочаквани ефектни хармонии — синьо с охра или златно, керемиденочервено и златно, черно и керемиденочервено или тъмнолилаво, черно и бяло, кафяво и матово бяло, или, както казва Минтев, „неспокоен колорит с ефектна протота“. Тази богата палитра и меката, изискана и постепенна моделировка на плътта му дават основание да датира паметника от първата половина на XIII в., от времето на Асеновци. Ако съдим по моделировката и по богатата цветова палитра на мозайките, това е бил един от най-красивите и изявни паметници на „живописното“ течение в нашата стена живопис от XIII в.

В доклада си на тема „Преславските традиции в културата на столичния град Велико Търново“, изнесен през 1993 г. на Великoprеславския научен събор по случай хилядолетията на Преслав като столица, ст. н. с. И. Алексиев отбелязва, че последните археологически разкопки на Царевец разкриват в няколко църкви, строени в първите години на Второто българско царство (края на XII — началото на XIII в.), останки от стена живопис.

За съжаление всички паметници от това „живописно“ течение у нас са запазени в твърде фрагментарно и следите му в нашата живопис се губят, което не ни позволява да го проследим в неговото развитие, нито да се спрем по-подробно на иконографията и на декоративната система на неговите представители.

Несъмнено е обаче наличието на художествено ателие при двора на българския владетел, което (може би като реакция срещу кснокомниновските художествени похвати) отразява най-новите тенденции в изкуството на века и чиято творби имат близки паралели в съседните балкански страни. Едно течение в средновековното изкуство на Балканите, което внася своя дял за оформянето през втората половина на века на качествено новия стил, наречен на византийската династия на Палеолозите, който то ще запее цяла Югоизточна Европа<sup>78</sup>.